

SCOL'A ROMANA.

Foia pedagogica si didactica

pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigeata de

Joanu Candrea si Basiliu Petri.

Ese odata in septemana, Vinerea. Pretiulu: pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: cate 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 1. Octobre v. 1876.

Prenumeratiunile si corespundintiele suntu a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sabiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Nóu'a lege despre autoritatile scóleloru poporale.

Actualulu nostru ministru de culte si instructiune publica, parendu-i-se, ca legea scolastica din anulu 1868 nu corespunde in tóta privinti'a intentiuniloru sale in ceea ce privesce administrarea scóleloru poporale, a solicitatu dela corpurile legislative o lege intregitória: „Articulu XXVIII despre autoritatile scóleloru poporale“, carele s'a si sanctiunatu in 10 Iuniu si s'a publicatu in cas'a reprezentantiloru la 12 Iuniu, ér in cas'a magnatiloru la 14 Iuniu 1876. Fiindu ca legea acést'a se va pune in lucrare deodata cu reorganizarea nóualoru municipia, ne vedemu indemnati a face si in „Scól'a Romana“ unu resumatu alu dispositiuniloru ei mai momentóse.

Afacerile scóleloru poporale le administréza ministru de culte si instructiune publica, si sub conducerea sa:

I. Municipiale si comitetele administrative ale acestor'a,

II. Inspectorii regesci de scóle,

III. Deregatoriile comunale si senatele scolastice (§. 1).

Fia care comitatu forméza unu cercu de invetiamentu. In cetatile investite cu dreptu de municipiu independentu afacerile scóleloru poporale cadu in sfer'a de activitate a comitetelor administrative ale dinseloru. Capital'a Budapest'a forméza unu cercu propriu de invetiamentu (§. 2).

I. Comitetulu administrativu dupa articulu VI: 1876 se compune din comitele supremu, din vice-comite, din notarulu supremu, din fiscalu, din presedintele oficiului orfanalu, din fisiculu supremu, din inspectorulu regescu de dare, din primul amploiatu alu oficiului de edile, din inspectorulu regescu de scóle, din procurorulu de statu, din directorulu de posta si telegrafu si din 10 membri alesi de municipiu. Agendele sale scolare dupa articulu XXVIII suntu urmatóriele:

1. Deliberéza asupra tuturor referintieloru instructiunei poporale din municipiu si dispune intru câtu este indreptatitu a face acést'a in sensulu legiloru ecsistente, ér intru câtu dispunerea ar trece preste

sfer'a sa de activitate, face aratare la municipiu, respective la ministru de instructiune publica.

2. Dispune, cá ordinatiunile ministrului de instructiune referitórie la ecsecutarea legeri scolastice, precumu si dispusetiunile inspectorulu scolasticu facute in virtutea legeri, a instructiuniloru ministrului seau a decisiuniloru comitetulu administrativu se se puna la tempulu seu in lucrare prin autoritatile scolastice comunale si confesiunale, si cá oficialii municipali se spriginésca pre inspectorulu scolasticu intru tóte procederile sale legali, ér pre autoritatile scolastice intru implenirea agendeloru prescise in §§. 30 si 32 ai articulu VI: 1876 si se priveghieze, cá autoritatile scolastice comunale si confesiunale se-si implinésca detorintiele loru fačia de scóla. (Cei doi paragrafi amintiti mai sus suna: §. 30: „Comitetulu administrativu pórtá grigia, cá respectivele organe ale cercuriloru administrative se priveghieze, cá in scólele poporale se nu se folosésca manuale didactice, cari nu suntu aprobate nice de regimu, nice de autoritatile competente ale scóleloru confesiunale, seau dóra suntu chiar interdise; cá copii de scóla se cerceteze faptice scól'a; cá salariale invetiatoriloru se se respundia regulatu; cá edificiale de scóla se fia in stare corespunditória. §. 32: Comitetulu administrativu priveghiéza, cá dispusetiunile ministrului relative la §-lu 30 se se ecsecute, si cá organele administrative se dée mana de ajutoriu autoritatiloru competente ale scóleloru confesiunale in ceea ce privesce ecsecutarea ordinatiuniloru acestora relative la agendele amintite in §-lu 30, intru câtu aceste ordinatiuni se baséza pe legi si nu stau in contradicere cu dispusetiunile autoritatiloru competente si ale organeloru scolastice de statu“).

3. Dispune, cá antistiele comunale cu 2 luni inainte de inceperea anulu scolasticu se conscrie pre toti pruncii obligati a amblá la scóla si câte unu ecemplariu din conscrierea acést'a se o tramitia respectiveloru autoritati scolastice.

4. Propune ministrului de instructiune publica a se dá admonitiune scóleloru confesiunale, despre cari s'a convinsu din reporturile inspectorulu scolasticu, cumu ca nu corespundu legeri; ér déca scól'a confesiunala

nici după admonitiunea, ce ministrul a datu supremilor autoritati confesionale de trei ori in restempuri de câte o diumetate de anu, nu corespunde lezei, propune ministrului infintiarea unei scóle comunale seu de statu.

5. Supraveghiéza — si cerendu lips'a — ordinéza insusi aruncarea contributiunei scolastice prescise in §. 35 alu art. 38: 1868, determinandu intre marginile lezei chei'a acestei contributiuni.

6. Propune ministrului infintiarea seu subveniunarea scóloru poporale, ce suntu necesarie in cerculu respectivu, precumu si inchiderea instituteloru contrarie lezei seu chiar stricatióse.

7. Face — prin organéle revisorie ale municipiului — superrevisiunea ratiunilor revedite de senatele scolastice comunale si a celoru dela scólele poporale de statu, substernendu ratiunile scóloru de statu si a scóloru comunale subveniunate de statu după superrevisiune ministrului de instructiunea publica; acést'a dispusetiune inse nu se referesce la preparandiele de statu si la scólele practice impreunate cu ele.

8. Incetandu acumu senatele scolastice districtuale, comitetele administrative eesercita tóte agendele acelora, cari nu suntu amintite in legea presenta, cari inse după legile ecistente s'au tienutu de competinti'a senatelu scolastice districtuale.

9. Comitétulu administrativu, avendu in sensulu art. VI, §. 64, 65 si 70 a substerne ministrului presiedinte si adunarei municipale in fiacare semestru reportu despre starea tuturor ramiloru administratiunei publice, va relatiuná pe largu si despre starea instructiunei poporale, despre mesurile luate in privinti'a acést'a si despre tóta activitatea sa privitória la promovarea causei scolare; afara de acést'a va relatiuná ministrului instructiunei publice de câte ori va aflá delipsa seu va fi provocatu spre aceea (§. 6.).

In fine §. 7 enumera agendele comitetului administrativu in casuri disciplinare precumu urméza:

1. Cu privire la scólele poporale de statu si comunale in afacerile de controversa ale parintiloru cu invetiatorii si preste totu in tóte afacerile, in cari senatulu scolasticu, seu in lips'a acestuia, curatorulu institutulu a decisu in prim'a instantia, comitétulu administrativu decide in a dóu'a instantia, ér in plansorile dintre senatulu scolasticu seu curatoratu si invetiatoriu comitétulu decide in prim'a instantia. In contra decisiuniloru sale partidele potu recurge la ministrulu instructiunei, inse in contra decisiunei sale de a dóu'a instantia numai atunci, candu decisiunea sa difere de ceea a primei instantie.

2. Comitétulu administrativu póte, — ér la ordinulu ministrului de instructiune e detoriu se urdiésca cercetare disciplinara in contr'a ori carui membru alu antistiei comunale: a) déca acest'a a vatematu detorintiele sale faéia de agendele scolastice prescise in lege si in statute ori in ordinatiunile regimului, seu este neglidentu intru implinirea loru; b) déca ecsecutéza unu concludu seu statutu relativu la afacerile scolastice,

carele nu s'a aprobatu inca de municipiu, respective de regimu, seu carele s'a schimbatu, si fora aprobare mai inalta nu este ecsecutabilu.

3. La aratarea senatulu seu curatorulu scolasticu, seu si fora de aceea, comitétulu administrativu póte ordiná cercetare disciplinare in contra unui invetiatoriu dela scólele poporale de statu seu comunale, fia acela adiunctu, provisoriu seu ordinariu, ér la cererea ministrului este detoriu a ordiná cercetarea pentru vrenu eccesu moralu seu delictu comisu in contra oficiului. Delictu in contra oficiului comite invetiatoriulu: **prin neglidentia, prin tractare dura cu elevii si preste totu prin calcarea detorintieloru sale oficióse prescise in lege seu prin o ordinatiune basata pe lege**, faca-se apoi delictulu prin omisiune ori intr'altu modu, totu atát'a. Comitétulu administrativu póte suspinde dela oficiu pre invetiatoriulu, in contra caruia se introduce cercetare disciplinara, indata candu se ordinéza cercetarea; ér pre invetiatoriulu, carele stá sub cercetare criminala, in totu casulu 'lu suspinde. In contra decisiuniloru sale se póte apelá la ministrulu instructiunei, apelatiunea inse nu impiedeca ecsecutarea decisiunei aduse. Cercetarea disciplinara in contra invetiatoriulu o face in comune mici si mari judele procesualu (duláulu), in cetati cu magistratu regulatu si in cele cu dreptu municipalu — primariulu, avendu totu odata a incunoscintiá despre tempulu cercetarei pre inspectorulu scolasticu, carele póte fi de faéia la cercetare seu se póte substituí. La cercetare senatulu seu curatoratulu scolasticu totu-de-auna trebue se se asculte. Incheiandu-se cercetarea, comisiunea disciplinara a comitetului administrativu va pronúciá sentinti'a. Pedepsele disciplinare potu fi:

- a) admonitiune seu infruntare;
- b) pedépsa in bani pana la 10 fl. din intrég'a plata;
- c) pierderea dreptulu la pensiune;
- d) destituire din postu.

Sentintiele se potu apelá la ministrulu de instructiune in terminu de 8 díle dela inmanuare, ér aplicandu-se pedepsele ad c si d, presiedintele comisiunei este detoriu din oficiu a le supune ministrului spre superrevisiune. Apelatiunea este a se dá presiedintelui comitetului administrativu. Dispusetiunile cuprinse in punctele 3 si 4 ale acestui § nu se referescu nice la invetiatorii dela preparandiele de statu, nice la invetiatorii dela scólele practice impreunate cu preparandiele.

5. Comitétulu administrativu dispune fora întârdare confiscarea cartiloru si midilóceloru de invetiamentu oprite de regimu. Folosirea unui manualu seu midilocu de invetiamentu opritu de regimu constitue o fapta penibila, carea se póte pedepsi in bani pana la 300 fl, seu cu inchisóre pana la 3 luni, ér invetiatoriulu póte fi inca si lipsitu din postu. Comitétulu administrativu transpune caus'a tribunalului regescu spre pertractare ordinara; totu odata póte suspinde pre invetiatoriu dela oficiu si plata, seu fiindu vorb'a de unu invetiatoriu dela o scóla confesionala, va face aratare

la ministrul instructiunii publice, carele p $\acute{o}$ te dispune prin respectiv'a autoritate suprema bisericeasca suspendarea invetiatorului din oficiu si plata. (§. 7.)

Pentru promovarea instructiunii populare reprezentanti'a municipala formeza o deputatiune permanenta din individi, cari au interesu si pricepere pentru invetiamentu. Intre membrii acestei deputatiuni se numera — afara de individi incredintiati in modu provisoriu cu visitarea scol $\acute{e}$ loru — cate unu alesu alu confesiuniloru din comitatu si cate unu invetiatoriu alesu de adunarea municipala at $\acute{a}$ tu dintre invetiatorii de statu si comunali, catu si dintre invetiatorii fiacarei confesiuni. Deputatiunea este ch $\acute{a}$ mata a da opiniuni si a face proiecte cu privire la tote afacerile scol $\acute{e}$ loru populare din municipiu, fia din indemn propriu, fia la solicitarea comitetului administrativu. Municipiulu determina organismulu acestei deputatiuni printr'unu statutu specialu (§. 8.)

(Va urm $\acute{a}$.)

Se introducemu industri'a domestica in scol $\acute{e}$ le populare romane!

Celu mai mare pecatu alu Romanului este, ca se teme de industria, respective nu o iubesc. Tieranului romanu inc $\acute{a}$ -i mai este rusne, a fi ciobotariu, fauru etc., ca-ci dupa preceperea lui „Romanulu este nascutu au de plugariu, au de carturariu“; prin urmare ambitiunea nu-lu lasa a-si cresce copii pentru vre-o meseria orecare.

Se privimu intre poporu! Colo traiesce o familia misera, carea luandu afara colib'a si gradinuti'a de langa ea, n'are nimic'a, si asia se lupta cu cele mai mari lipse. La casa suntu patru copii, cari flamendiescu, inse parintii mai bine i lasa a cers $\acute{i}$, dec $\acute{a}$ tu a se face croitori seau maestri de alta profesiune si a tra $\acute{i}$ omenesc. Ici unu plugariu seracu si-a portatu copilulu in cinc $\acute{i}$ ani la scol $\acute{a}$; dar' copilulu — neavendu v $\acute{o}$ ia seau capacitate de a inveti $\acute{a}$ — a remasu dela scol $\acute{a}$, si acumu e — servu la unu „jupanu“. Nepriceperea parintelui seu l'a mantuitu de a inveti $\acute{a}$ vre-o profesiune si acumu va fi f $\acute{o}$ rte fericitu, pana la momentu unu — servu miseru.

O stare dediosita este inaintea Romanului a fi „maiestru“. Catu de oribilu este pentru copii rei a aud $\acute{i}$ dela parintii loru: „Te voiu da de olariu; tu vei fi ciobotariu“ etc. Si ce rusne mare este pentru o familia romana, candu unu membru alu ei s'a „prapaditu“, facundu-se — fauru seau croitoriu! Fia elu ori catu de avutu, trai $\acute{e}$ sca elu ori catu de bine, pre candu consagenii sei ducu o vi $\acute{e}$ tia amara, — elu este si remane despretiuitu de ai sei.

Oh ambitiune! pre multi ni-i-ai facutu nefericiti!

Inse lucrulu e naturalu. Copii dela parinti inveti $\acute{a}$, si v $\acute{e}$ culu presinte respect $\acute{e}$ za faptele retacite ale trecutului.

Se ne crescemu deci o generatiune noua, carea se

propasi $\acute{e}$ sca cu presintele si s $\acute{e}$ nu se lip $\acute{e}$ sca numai de datinele vechi!

Spre lucrulu acest'a este chemata scol'a. In man'a ei este copilulu, formeze-lu ea dupa recerintiile tempului. In scol $\acute{a}$ se p $\acute{o}$ te inpretin $\acute{i}$ Romanulu si cu industri'a.

Se introducemu dar' in scol $\acute{e}$ le romane industri'a domestica, ca-ci folosulu ei at $\acute{a}$ tu in respectulu materialu, catu si in celu moralu este f $\acute{o}$ rte mare.

Care este folosulu materialu alu industriei domestice, sc $\acute{i}$ u toti aceia, cari au cugetatu catu de pu $\acute{c}$ inu asupra acestui lucru.

Ant $\acute{a}$ iu insi copii aru s $\acute{e}$ mt $\acute{i}$, ca nu lucra inzadaru. Si celu mai negl $\acute{e}$ gentu scolariu si-ar pot $\acute{e}$ castig $\acute{a}$ in tota d $\acute{u}$ 'a 3—5 cruceri, ceea ce pentru unu cop $\acute{i}$ lu nu este „nimica“. Acumu de supunemu, ca in Ungari'a suntu 50,000 de scolari romani (ce nu e multu)*), si totu scolariulu si-ar cascig $\acute{a}$ cu industri'a domestica pe d $\acute{i}$ numai 2 cruceri (ce $\acute{e}$ ra si nu e multu): pe unu anu venitululu industriei in scol $\acute{e}$ le romane ar fi $2 \times 50,000 \times 365 = 365,000$ fl. v. a.

Ce venitu pentru copii o suma ca ac $\acute{e}$ st'a! Si n'am calculatu multu nici intr'o privintia.

La profitulu acest'a s'ar impartas $\acute{i}$ firesce si invetiatoriulu, caruia din venitululu copiiloru i se cuvinu 10% pentru conducere. Acumu de cumva invetiatoriulu e „omu“ si manueza bine industri'a, va av $\acute{e}$ unu venitu bunisioru, carele i va prinde f $\acute{o}$ rte bine langa „plat'a“ subt $\acute{i}$ ora.

Inse celu mai mare folosu 'lu are poporulu. Catu tempu scumpu pierde Romanulu i $\acute{e}$ rn'a, candu pe campu nu are nici unu lucru seau f $\acute{o}$ rte pu $\acute{c}$ inu. C $\acute{a}$ ti cruceri si-ar pot $\acute{e}$ cascig $\acute{a}$ elu atunci si din catu tempu si-ar pot $\acute{e}$ face — bani!

Dieu! calculandu seriosu, vomu afl $\acute{a}$, ca cu 5—10 milione de fiorini v. a. Romanulu ar fi mai avutu. Si ac $\acute{e}$ st'a suma $\acute{e}$ r' nu e „nimica“.

Av $\acute{e}$ re-ar' in fine folosu materialu natiunea romana intr $\acute{e}$ ga, ca-ci poporulu prin industri'a „domestica“ s'ar inpretin $\acute{i}$ cu industri'a preste totu, amu av $\acute{e}$ maestri romani si industria romana, ceea ce $\acute{e}$ ra si ni-ar' aduce multu in „punga“.

Prin urmare folosu materialu amu av $\acute{e}$.

Amu av $\acute{e}$ inse si folosu moralu.

Se privimu odata in scol $\acute{a}$ la speranti'a natiunei, — la scolari!

Ei ambla dupa bani, dupa cascigu; au a mana arm'a, cu care omulu se p $\acute{o}$ te feric $\acute{i}$, dar si — prapad $\acute{i}$. Ei inse cauta s $\acute{e}$ se feric $\acute{e}$ sca prin arm'a ac $\acute{e}$ st'a, si se voru feric $\acute{i}$ invetiandu — a pastr $\acute{a}$ — si a spes $\acute{a}$ numai pe lucruri de neaperata trebuintia.

Dar' cumu voru inveti $\acute{a}$ ei ac $\acute{e}$ st'a, candu parintii loru, dorere, arare ori le premergu cu ecsemplu bunu?

Respundu: a pastr $\acute{a}$ voru inveti $\acute{a}$ scolarii prin aceca, ca o parte din crucerii cascigati prin industria voru pune-o

*) Suntu de 10 ori mai multi.

in cassa de pastrare scolara ¹⁾ ér a spesá numai pe lucruri de lipsa voru invetiá prin aceea, cà pentru crucerii pastrati 'si voru cumperá càrti, vestminte seau alte recvisite de lipsa. Astfeliu se voru convinge insi, cà e bine si cu potintia a face din cruceri florini. In modulu acest'a copii s'aru deprinde de timpurú cu pastrarea, acea virtute sociala, carea Romanulu inca nu a invetiatu-o de ajunsu, cà-ci n'a avutu ocasiune, lucrandu pururea totu numai pentru altii.

Pastrarea ne duce la fericire, la bunastare materiala si morala; ér' contrariulu ei, respírea, ne trage in tin'a imoralitatiei. Se invetiamu dar' pre copii a pastrá prin industri'a domestica!

Ce folosu moralu inse ar' avé de aici mass'a poporului?

Mare, fórte mare!

Proverbiulu díce: „Lenea este inceputulu tuturoru reutatíloru“ si cu totu dreptulu,

Omulu este nascutu pentru lucru; insasi natur'a sa 'lu impinge a fi activu, càci tóta puterea tinde a se manifestá. Prin urmare de nu va lucrá ceva folositoriu, va comite fapte neiertate, — pecate sociale seau morale.

Vedemu, dorere! cà Romanulu iérn'a in lips'a altoru ocupatiuni e de comunu in crisma. Datin'a sè preface in natura si cere a fi satisfacuta si vér'a. Apoi dieu! crism'a nu conduce pre omu la fericire; acolo inca nime nu a invetiatu virtute, de cumu-va nu vomu numerá intre virtuti: betí'a, bâteile, injuraturile etc. cari la poporulu nostru nu mai suntu raritati.

La multe pecate duce pre omu lenea, la multe gresiele duce pre plugariulu nostru — neactivitatea.

Si óre industri'a domestica ar mantú pre Romanu de pecatele aceste?

Dà, cà-ci omulu candu lucra, este indestulitu si fericitu. Fora lucru nu ne potemu cugetá nici chiar viéti'a fisica seau vegetativa, cu atátu mai puçinu viéti'a morala, religiósá. Lucrulu seriosu duce la virtute, ba insusi este virtute. A vietíu insemnéza a lucrá. Lucrulu moraliséza si onoréza pre omu. Au nu vedemu, ca ómenii cei mai activi suntu totu odata si cei mai morali, mai stimati si mai — avuti.

Incátu pentru influinti'a morala a industriei domestice vomu citá aici numai unu ecsemplu. „Caletorindu prin Norvegi'a“ — díce d. Weber ²⁾ — „am ajunsu in unu orasielu, unde primadata industri'a domestica mi-a trasu asupra-si atentiunea. Indata am grabitu la „cas'a orasiulu“, unde presedintele senatului mi-a aratatu din statistica, cumu-ca poporulu de aici se ocupa cu industri'a domestica numai de 5 ani; cumcà pana atunci se iviau preste luna 30—40 de batai, omoruri si alte críme si erau 50—60 crisme; acumu inse in anulu in-

tregu s'au ivitu 3 batai, ér din cele 50—60 crisme au remasu numai 16“.

Si acést'a schimbare a avutu locu in scurtulu tempu de 5 ani!

Pentru ce la noi Romanii industri'a domestica se nu produca acelesi refórme in viéti'a morala? Au dóra noi avemu mai puçina aplecare spre cultura, decâtu alte natiuni? suntemu mai puçinu capabili de progresu, decâtu ele?

Talentulu nu ni-lu denéga nime si nici aplecareá se nu ne lipsesce; cà-ci Romanulu tóte lucrurile le invétiá usioru si cu placere, inse — nu prea are dela cine se invetie.

Audíti voi invetiatoriloru? poporulu romanu nu are dela cine se invetie! Prin acést'a ni-se facé o grea acusare, si cu totu dreptulu.

Inse nu totulu este pierdutu! La lucru dar'! se aratamu lumei, cà suntemu demni de sublimulu nume „invetiatoriu“. Se ne nisuiamu si in privinti'a acést'a a face destulu misiunui nóstre si se introducemu in scóla — industri'a domestica!

Inse me ve-ti intrebá: „Cari ramuri ale industriei domestice se le introducemu in scólele nóstre, si cumu se le invetiamu?“

La intrebarile aceste, permitiendu-mi onorabil'a redactiune a „Scólei Romane“, *) me voi incercá a raspunde càtu de curundu, dar' si pana atunci in locu de dispute sterpe se lucramu! Din pracsá se creamu teori'a, si nu din contra!

Budapest'a la 2 Optobre 1876.

Ioanu Bud,

invetiatoriu poporalu si candidatulu de profesura.

Invetiamentulu intuitivu.

Cereulu I: Scól'a.

1. Chili'a seau odai'a de scóla.

A. Planulu convorbirei.

1. Numele.

2. Partile:

a) Parietii: numerulu, positiunea, colórea.

b) Ferestrele: numerulu, loculu, positiunea.

c) Usi'a: loculu, form'a, colórea.

d) Padimentulu: positiunea, materi'a.

e) Podulu: (tavanulu): positiunea, form'a, materi'a.

B. Tractarea practica.

„Unde ne aflamu noi acum'a? (Respunsu intregu: noi ne aflamu acum'a in scóla). Scól'a este o casa; tóta cas'a acést'a se díce scóla. Noi inse nu ne aflamu acumu in tóta scól'a, ci numai intr'o parte deschilinita; acést'a parte deschilinita se numesce chili'a de scóla. Díceti cu totii: noi ne aflamu acumu in chili'a de scóla! Parinti' nostri inca au in cas'a loru o chilia, in carea

¹⁾ Numai asié are intielesu cass'a de pastrare scolara.

²⁾ Fostu directoru alu orfanotrofiulu din Balaton-Füred; acumu profesorulu la preparandi'a de statu din Budapest'a.

*) Ne vei fi totu deauna binevenitu si vei face unu mare servitiu causei comune!

locuiescu; aceea se numesce chili'a de locuitu. Câte feluri de chilie cunosceti voi asiadara? (Noi cunoscemu chili'a de scóla si chili'a de locuitu). Cine mai cunósce si alte chilie? (chili'a de dormitu etc.).

Chili'a de scóla are mai multe parti; uitati-ve bine prin ea! Cumu se chiama partea acést'a? (Partea acést'a se chiama pariete). Chili'a de scóla inse nu are numai unu pariete; câti parieti are chili'a de scóla? Numerati tare parietii si-i aratati cu man'a! Dîceti cu totii: chili'a de scóla are 4 parieti! Parietii se radica din diosu dreptu in sus; ei nu stau nici asia, nici asia, ci asia (se arata cu man'a seau cu unu linealu). Pentru aceea dîcemu: parietii stau verticalu, verticalu; cumu stau parietii? Dî acést'a si tu N! L! V! Dîceti acést'a cu totii! Numiti si alte lucruri din scóla, cari stau verticalu! (cuptoriulu stà verticalu, usi'a stà verticalu etc.). Aratati cu man'a in aeru, cumu stau parietii! Éca tragu cu cret'a pe tabla o linia verticala! Mai apoi veti trage si voi pe tablitiie linie verticale *). — Parietii scólei stau impregiuru de noi. Parietele acest'a stà inaintea nóstra; pentru aceea se chiama parietele din façia. Aratati cu man'a drépta spre elu! Cumu se chiama parietele acest'a? Pentru ce se chiama parietele din façia? Care pariete e acuratu asia de mare cá parietele din façia? Unde se afla elu dela noi? (indereptulu nostru). Insemnatî-ve: parietele din dereptulu nostru se chiama parietele din dosu. Cumu se chiama etc.? Choru! Ceialalti doi parieti se chiama parietii de lături, si anume acest'a — parietele de a drépt'a, esta-laltu parietele de a stang'a. Aratati parietele: de a drépt'a! de a stang'a! din façia! din diosu! Totu câte doi suntu asemene de mari: cari suntu aceia? — Cumu suntu parietii la vedere (colóre)? — **Recapitulare:** *Chili'a de scóla are 4 parieti. Parietii stau verticalu. Ei se chiama: parietele din façia, parietele din dosu, parietele de a drépt'a, parietele de a stang'a. Parietele din façia si celu din dosu suntu asemenea de mari; parietele de a drépt'a si celu de a stang'a inca suntu asemene de mari. Parietii suntu suri.*

Chili'a de scóla este luminósa; pe unde intra lumin'a in chilia? Numerati câte ferestri suntu? Dîceti: Chili'a scólei are 3 ferestri! Unde se afla farestrele? In care pariete se afla farestrele? (de a stang'a) Intórceti-ve cu façi'a catra ferestri! Care e ferést'r'a de a stang'a? de a drépt'a? Cumu vomu numi pe a treia? (din midilocu). **Recapitulare.**

Pe unde intramu in chili'a de scóla? Unde se afla usi'a? In care pariete se afla usi'a? Cumu se numesce partea acést'a a usiei? (cornu). Câte cornuri are usi'a? Cumu e usi'a, pentru ca are cornuri? (cor-

nurata). Cumu e usi'a la façia (colóre)? **Recapitulare!**

Sub noi inca se afla o parte a chiliei, pe carea stâmu cu petiórele; cumu se numesce partea acést'a? Partea acést'a se numesce padimentu, pa-di-mentu! Dîceti: Chili'a are padimentu! Despre parieti amu dîsu, ca stau verticalu; stà si padimentulu verticalu? Insemnatî-ve: padimentulu stà orizontalu, o-ri-zon-talu! Numiti alte lucruri din scóla, cari stau orizontalu! Cumu stà cuptoriulu? turnulu bisericei? ap'a in bute? tabl'a mesei? Tieneti tabliti'a orizontalu! Éca facu o linia orizontala! — Din ce e facutu padimentulu? Scandurile din padimentu se numescu podele. Padimentulu e poditu. Cu ce e podita scól'a? Biseric'a etc.? **Recapitulare!**

Parietii cuprindu chili'a impregiuru, padimentulu o cuprinde dedesuptu. Mai lipsesce inse o parte, cá chili'a se fia cuprinsa de tóte laturile; care e aceea? Priviti in sus, — ce vedeti de asupra nóstra? Dîceti: chili'a are si podu! Cumu stà podulu? Podulu stà de asupra padimentului; padimentulu stà sub podu. Podulu si padimentulu suntu asemene de mari. Spuneti totu, ce sciti despre podu!

Recapitulare generala!

Intrebări repetitóriie: Cumu se numesce partea deschilinita a scólei, in carea ne aflamu noi acuma? Cari suntu partile chiliei? Unde se afla usi'a si ferestrele? Care parti se vedu numai odata? cari de dóue ori? de patru ori? Cari stau verticalu? orizontalu? (Tóte respunsurile — repetîmu inca odata — se dau in dîceri intregi; noi inse, spre a economisá cu spatiulu, de multe ori numai le indegetamu).

2. Obiectele din chili'a de scóla.

A se vedé numirea si determinarea loru in „Scrip-tologia“, pagin'a 130—132, a) et b)!

(Va urmá).

Pregatiri la scrisu.

(Urmare.)

Ecsercitiulu II.

Siederea la scrisu, tienerea tablitiiei si a stilului.

1. Disciplinarea scolariloru in scóterea tablitiiei. „Tablitiiele pe mésa! Copii, tablitiiele tre-bue se se scóta iute si fora larma, in 3 tempuri. Uitatî-ve la mine! (Invetiatoriulu se pune cu copii in banca si le arata: unulu, adeca copii prindu tabliti'a cu amendóue manile; doi, adeca o scotu din puicu si o tienu de asupra bancei; trei, adeca o lasa fora larma pe mésa. Acést'a o mai repetiesce odata senguru, apoi dîce: Tablitiiele in puicu — 1, 2, 3! Tablitiiele afara — 1, 2, 3! Se repetiesce, pana candu lucrulu merge bine.

2. Repetirea conceptelor din ecsercitiulu I. la tablitiia. Care e la tablitiia latura dea-drépt'a? de a stang'a? deasupra? dedesuptu? Prindeti cu man'a drépta latura drépta a tablitiiei! Radicati-o

*) Invetiatoriulu combinéza lucrulu astfelu, cá pe candu va dá lectiunea acést'a din »invetiamentulu intuitivu«, se fi ajunsu cu »pregatirile la scrisu« pe la liniile verticale si orizontale; noi inse ne grebimu a gatá mai iute cu lectiunile practice din invetiamentulu intuitivu.

in sus! Puneti-o érași pe méša! Acumu in tactu: unulu, doi, trei! Inca odata: 1, 2, 3! Prindeti cu man'a stanga laturea stanga a tablitiei: 1, 2, 3! Prindeti cu man'a stanga laturea stanga din diosu a tablitiei si o radicati in sus asiá (cá candu ar cetí depre ea): 1, 2, 3! (Se se grigésca inca de acumu, cá se nu tiena tabliti'a prea aprópe de ochi; spre acestu scopu, aflandu-se copii inca in pusetiunea cutare, merge invetiatoriulu dela scolariu la scolariu si arata departarea cuvenita). Inca odata: 1, 2, 3! 1, 2, 3; Prindeti cu man'a drépta laturea de asupra a tablitiei, éca asia, si o suciti catra mine, cá se me potiu uitá la tablitia! (Prin acést'a copii suntu a se deprinde in aratarea tablitiei pentru tempulu, candu voru scrie seau desemná câte ceva pe dens'a. Copii prindu tabliti'a cu man'a drépta de marginea de asupra, si radicundu-o in sus o sucescu orizontalu asia, cá marginea dedesuptu (de catra scolari) se vina catra invetiatoriu. Inca odata: 1, 2, 3! Asia veti face totu deaun'a, candu ve voi díce: „Aratati tablitiele!“

Acést'a se deprinde pana la desteritate, repetându-se in fine érași „tienerea tablitiei la cetitu“.

3. Tienerea tablitiei si a stilului, si siederea la scrisu. Acestu lucru e de cea mai mare importantia, nu-numai pentru bunatatea scrisorei, ci si pentru desvoltarea fisica a scolariloru. Câti copii nu devinu miopi, costivi si inbulditi de spinare din cauza ca au siediutu reu la scrisu! Pentru aceea invetiatoriulu conscientiosu va fi aici cu tóta luarea aminte, si nu se va odichni, pana candu scolarii sei voru observá puse-tiunea cuvenita. Puçina ostenéla la inceputu, si apoi mai târdíu vomu avé odichna; pentru ca cumu se voru dedá acumu, asia voru scí mai târdíu. Invetiatoriulu incepe: „Prunciloru, de acumu vomu incepe a scrie câte ceva pe tablitie; mai antâiu inse trebue se ve aratu, cumu se siedeti la scrisu“. Invetiatoriulu se pune in-susi in méša si arata copiiloru tóte in fapta. Scolarii trebue dedati a siedé pe tóta scandur'a, nunumai pe margine; spatele se se tiena oblu, pieptulu departatu de banca, capulu puçinu plecatu spre méša: petiórele se se asiédia langa olalta pe scandur'a dedesuptu, carea se fia atatu de radicata dela pamentu, incâtu genunchii se aiba inaltínea scandurei de siediutu. Crucisiarea petióreloru, intinderea loru inainte seau indereptu, radicarea genunchiloru in puicu — se nu se concéda nici decâtu. Man'a stanga, carea e radímulu trupului la scrisu, se se asiedie cu cotu cu totu pe méša, paralelu cu marginea acesteia, asia, cá calcáiuulu palmei cu vârfulu degeteloru, seau celu puçinu acesteia, se stée pe tablitia, respective pe chartía, dirigându-o dupa trebuintia; man'a drépta se se puna pe méša asia, cá nodulu cotului se nu ajunga pe marginea mései. Tabliti'a se se impinga de marginea drépta ceva inainte, astfelu, cá se formeze cu més'a unu áughiu de 15—20 de grade. Stilulu se ié mai áutáiu intre degetulu celu grosu si intre celu lungu (din midilocu), dupa aceea se asiédia degetulu celu aratatoriu pe stilu. Stilulu se tiene asiadara numai cu vârfulu acestoru 3 degete, si fora a se stringe tare

intre ele. Degetele se nu fia nici prea intinse, nici prea cârligate, ci covaiate mandru si liberu; degetulu celu lungu se nu ajunga cu vârfulu seu sub péna seau stilu. Capetulu celu ascutítu alu stilului se intréca dela vârfulu degetului celu lungu cámu de 2 centimetri, ér capetulu opusu se fuga pre langa ultim'a incheiatura a degetului aratatoriu si se tientésca in umerulu dreptu, celu multu in urechi'a drépta, — nici mai sus, nici mai diosu. Stiluri scurte, cari nu intrecu dela incheiatura incolo, se nu se suferé, pentru ca nu se potiu tiené bine, si asia scrisórea ar devení rea; cele mai scurte de 8 centimetri se se bage seau in o péna de gásca, seau in o tieve de trestia. — Invetiatoriulu merge dela scolariu la scolariu, arata, indrépta, imbarbatéza; i face a se scolá si apoi érași a luá pusetiunea cuvenita la scrisu, a pune stilulu pe méša si érași a-lu luá in mana, precumu li-s'a aratatu. Tóte se deprindu bine si mai de multe ori. Cumu ne vomu discipliná copii la inceputu, asia i vomu avé in venitoriu. Se nu uitamu inse, ca totu inceputulu e greu, prin urmare ca datorimu scolariloru pacientia si indulgentia parintiésca.

(Va urmá).

Pomaritul in gradin'a scólei.

(De D. Comsi'a).

(Urmare).

4. Altoirea.

Altoirea seau nobilitarea consista in combinarea intima a unui surcelu seau ochiu nobilu cu unu paduretiu potrivit. Scopulu altoirei este a produce soiuri nobile de pomi.

Combinandu unu pomu óre-care cu unu surcelu luat din acelasiu pomu, prin acést'a pómele sporescu in marime, fora inse a devení mai nobile, dupa cumu audímu uneori afirmandu-se.

Combinandu unu surcelu seau ochiu nobilu cu unu paduretiu de acelasiu soi seau de unu soi fórté inruditu asia, cá se se vina seau cója pe cója seau se se impreune partile conformu positiunei loru naturale (d. e. cá la oculare): surcelulu seau ochiulu absorbindu din paduretiu sucu nutritoriu, cu vreme se contopesce si cresce cu elu impreuna. Intr'unu pamentu sterpu si preste totu in condituni neprincióse chiar si altoii cei mai nobili degeneréza si se selbaticescu.

In deobsce vorbindu, altoirea reusiesce numai déca se face intre pomi de acelasiu soi, adeca combinandu meri cu meri, peri cu peri, pruni cu pruni etc. Acést'a regula generala are totusi câteva eesceptiuni. Resumandu eesperintiele culese pana astadi in acestu obiectu interesantu, ajungemu la unu resultat siguru, déca altoimu:

Meri pe meri padureti cu o vegetatiune grabnica;
Peri pe peri padureti cu o vegetatiune grabnica;
Gutúti pe peri padureti;
Ciresi si visíni pe ciresi padureti;

Pruni pe pruni padureti;
Perseci, caisi si migdali pe pruni padureti;
Castani si nuci, cari si ei se altoiescu in casuri mai rari, fia-care pe padureti de soiulu seu.

Astfelu trebuie se procedemu in alegerea soiurilor atunci, candu este vorb'a se prasimu pomi inalti si puternici. Candu inse avemu a face cu prasirea de pomi pitici, despre cari vomu vorbi mai târdu, atunci altoimu:

Meri pe merulu Doucin seau pe meri padureti, cari crescú anevóia etc.;

Peri pe gutú pe paducelu albu seau pe peri padureti, cari crescú anevóia etc.;

Visíni si ciresi pe ciresiulu pasarescu (prunus mahaleb);

Pruni, caisi, perseci si migdali pe pruni padureti seversíndu altoirea aprópe de pamentu, in deosebire de drupiferii inalti, cari se altoiescu de regula in coróna. Persecii si caisii pitici reusiescu chiar si déca se altoiescu pe porumbéi (prunus spinosa);

Alunii, fragarii (dudii) si pomii, de cari aici nu s'a facutu amintire, remanu tufosi si pitici seau din firea lor seau se croiescu inadinsu prin retezari maiestrite.

Pentru o mai usióra orientare in alegerea diverselor metode de altoitu indatinat astadi, vomu insrá acumu in câteva cuvinte conditiunile, ce altoirea trebuie se intrunésca preste totu.

Cu câtu taiatur'a facuta in surcelu va presentá o mai mare suprafaça, de alta parte, cu câtu paduretiulu sa ranesce mai puçinu, cu atát'a rezultatulu este mai siguru. Prin urmare este indeplinu motivata parerea acelor, cari recomanda cu tóta caldur'a copularea si in deosebi ocularea, condemnandu in acelasiu timpú altoirea in despicatora. Partile altoite se contepescu crescându impreuna cu atátu mai in graba, cu câtu circularea sucului este mai imbelsugata. De aceea altoirea trebuie facuta atunci, candu suculu incepe se circuleze cu repediune.

Pomii se altoiescu seau in coróna seau in trunchiu aprópe de pamentu. Surceii aplicati aprópe de pamentu capeta multu sucu nutritoriu, suntú puçinu espusi la frangeri de ventu si producu mladitie drepte. Altoirea pe la midiloculu trunchiului nu este recomandabila, un'a ca surceii suntú espusi la ventu, alt'a ca trunchiulu astfelu produsu adese remane strambu si schimonositu prin noduri gróse.

La pomiferi vedemu desvoltandu-se din surcelulu seau ochiulu nobilu unu trunchiu mai puternicu si totu odata mai frumosu decumu este trunchiulu paduretiu; de aceea pomiferii se altoiescu de regula aprópe de pamentu.

La drupiferi vedemu ivindu-se din fia-care muguru câte o mladitia laterala. Urmarea este o grabnica intarire si ingrosiare a trunchiului; de aceea drupiferii se altoiescu in coróna, 1'4—1'7 m. departe de pamentu. Pomiferii si in deosebi merii se altoiescu si ei uneori

in coróna, inse numai déca suntú meniti pentru regiuni inalte si espuse la venturi aspre. Drupiferii pitici se altoiescu aprópe de pamentu.

Dupa acést'a scurta introducere sa trecemu acumu la lucruri mai speciale. Pana a nu intrá in descrierea metódeloru de altoitu, vomu incepe cu surceii nobili, paduretii si uneltele de altoitu.

a) *Surceii nobili* suntú mladitie anuale. Surceii slabuti seau mai betrani de unu anu, precumu si surceii fructiferi nu suntú potriviti pentru altoire. Aceeasi trebuie dísu despre surceii luati din pomi, cari suntú infectati cu bóle. Calea cea mai sigura este alegându surceii crescuti in façi'a sórelui seau pe vârful pomiloru tineri si sanetosi. Pomi betrani in rari casuri producu surcei frumosi. Surceii odata taiati trebuie fora amenare insemnati cu numele soiului lor, intimpinandu astfelu ori ce confusiune de mai târdu.

Surceii se taie érn'a incependu din Decembre si pana prin Marte, in totu casulu inainte de ce mugurii incepu se imbobocésca. Surceii taiati se ingrópa pe diumetate in pamentu la unu locu adapostitu, d. e. in dosulu unui arbore, langa o cladire de latorea situata spre miédia-nópte seau si in nasipu intr'o pivnitia svéntata, unde se potú conservá in stare buna pana primavér'a târdu. Surceii daja imbobociti, fia ca s'au taiatu prea târdu, fia ca loculu de conservare a fostu prea caldurosu, se prindu numai déca se aplica in stare próspeta, inainte de a incepe sa vestediésca. Câte odata cój'a surceiloru se sbárcesce mai cu séma déca loculu de conservare a fostu prea uscatu. In asemenea casuri surceii trebuie pusi se stee in apa próspeta cu o dí inainte de a-i intrebuintiá.

Surceii se prepara impartíndu partea de midilocu in dóue seau mai multe bucati cu inlaturarea partii din diosu cá mai puçinu desvoltata. Vârful se aplica numai déca mugurulu terminalu este bine desvoltatu si sanetosu. Surceii altoiti producu mladitie puternice atunci, cându suculu nutritoriu este concentratu in puçini muguri. De aceea surceii trebuie aplicati intr'o lungime numai de 0'04—0'06 m. si avéndu fia-care 2, celu multu 3 muguri. In surceii provediuti cu unu mai mare numeru de muguri, suculu nutritoriu se distribue si se imprastie in prea multe locuri. Resultatulu este, ca mladitiile remanu slabutit, neavendu la dispositia sucu nutritoriu de ajunsu. In façi'a acestui faptu constatatu prin ecsperientia, nu potemu decátu se osindimu datin'a ruginita, dupa care tieranii nostri aplica surceii adese in tóta lungimea lor. Partea din sus a surcelului se retéza nu imediatu de-asupra mugurului, ci cu vre-o 0'05 m. mai sus; taiatur'a insasi se face costisiu formandu in dosulu mugurului unu feliu de stresina, care se-lu scutéscá incátu-va de scurgerea apei. Taiatur'a trebuie unsa cu céra seau resina de altoitu indata ce surcelulu s'a combinatu cu paduretiulu, care si elu se unge impiedecandu astfelu intrarea apei si prin urmare putredirea si unui'a si altui'a.

Dupa cumu vomu vedé mai târdu, ocularea se

face primavér'a seau vér'a. In casulu din urma, surceii trebuie taiati imediatu inainte de oculare. Déca inse nu s'ar poté aplicá indata, atunci trebuie asiediatu intr'unu vasu cu apa la unu locu recorosu, d. e. in pivnitia. Ei nu se potu conservá in stare próspeta decátu celu multu 3 díle.

(Va urmá).

Varietati.

(Despre organismulu omenescu). Omulu este mai lungu deminét'a decátu sér'a; de deminét'a pana sér'a lungimea sa variéza aprópe cu doi centimetri si diumetate. Vér'a omulu sanetosu este cu circa unu Chilogramu si diumetate mai usioru decátu iér'n'a. Intre tóte fapturile de asemene marime omulu are cei mai mari creeri, de regula unu Chilogramu si diumetate la 50 Chilogrami din greutatea corpului, precandu unu bou de 500 Chilogrami abia are o diumetate Chilogramu de creeri. In corpulu omenescu suntu preste totu 249 de ósa si anume 60 la capu, 67 la trunchiu, 62 la mani si 60 la petióre. Anim'a bate intr'o óra cam de 5000 de ori. Totu sangele omului cumpenesce c. 8—10 Chilogrami si trece prin anima in fiacare óra de 18 ori, facúndu intr'o minuta o cale celu puçinu de 40 de metri. Pulsulu unui omu crescutu si sanetosu bate intr'o minuta de 80—90 de ori, de regula de 84 de ori. Imbetranindu omulu, pulsulu scade pana la 60 de bataturi intr'o minuta. Temperatur'a sangelui este de 30° R.

(Persóne nervóse). Enricu III din Franci'a nu poté fi singuru intr'o casa, unde erá o pisica. Invetiutulu Erasmu capetá friguri, candu vedea pesci. Filologulu Scaliger tremurá cá frunz'a, candu vedea raci. Astronomulu Tycho de Brache cadea in spasmi, candu vedea o vulpe seau unu epure. Ducele de Epernon capetá ametieli, candu vedea epuri de casa. Cancelariulu Baco cautá se planga, candu se intunecá lun'a. Naturalistulu englesu Boyle capetá convulsiuni audiendu tís-nirea apei, ce curge pe unu cepu. Lamotte de Woyer nu potea suferí music'a, tunetulu inse i caus'a placere. Guimond de la Touche cadea in risu convulsivu, vediendu unu ariciu. Dr. Peucker 'si pierdea tóte semtrile miro-sindu oçietu. Unu copilu de tieranu din Germani'a de câte ori atingea unu banu, capetá convulsiuni. Poetulu Schiller nu potea suferí paingini si — hírce betrane.

(Furnici agricole). Cumu ca furnicele se tienu de animalele cele mai talentate, despre acést'a — credemu — nu se indoiesce nime; puçini voru fi sciindu inse, ca ele suntu si agricole, ocupandu-se adeca formalu cu — agricultur'a. Inca pre la anulu 1850 se latise scirea, ca ecista si furnici agricole; acésta impartasíre inse fu intimpinata in cercurile naturalistiloru si a laiciloru cu unu surísu ironicu, pana candu la anulu 1862 Charles Darwin, cunoscutu de unu scrutatoriu escelentu si conscientosu, in urm'a ecserientieloru pro-

prie veni a confirmá impartasírele acestea. Meritul, de a fi atrasu mai antáiu atentiunea publicului asupra acestui fenomenu prea interesantu din viét'a animaleloru, compete — pe câtu scimu — doctorului Lincecum din Texas (unulu din statele unite ale Americi de nordu). Lincecum de impreuna cu fic'a sa observá cu tóta atentiunea posibila 10 ani de-a-rôndulu acést'a lucrare a furniciloru, si numai dupa ce s'a convinsu deplinu despre adeveru, a pasítu in publicu cu observarile facute. Speci'a furniciloru agricole pórtá numirea sciintifica „Atta malefaciens“ si se afla in Texas. Chiar si numai locuinti'a loru inca este destulu de remarcabila si sémena, precumu se ecspriima Darwin, cu o „cetate pardosita“. Coloni'a este incungiurata de unu valu rotundu seau cercualu, impregiurulu caruia furnicele curatiescu, planiséza si netediescu pamentulu pana la „portile cetatiei“ in departare de 1½ metru, semenandu apoi cu mare regularitate unu feliu de iérba, carea cresce cu imbuibare. Sementi'a ei se compune din graantie mici si albe, cari sémena cu orezulu comunu, si dá unu secerisiu imbelsiugatu. Candu sementi'a este cópta de-ajunsu, se culege cu tóta grigi'a si se transpórtá in granariile gatite anume spre scopulu acést'a; aici se curatie bine de tóta plév'a, carea apoi éراسi se scóte din granaria. Totu deauna dupa o plóia mai mare provisiunea se scóte afara la sóre si se usca bine, alegúndu-se si departandu-se totu grauntele stricatu. Fic'a lui Lincecum vediu odata scotúndu-se din granaria in modulu acést'a preste 25 litri. In tempulu, câtu cresce iérb'a, ori ce alta iérba seau buruíena se plevesce si se departa, ér dupa secerisiu agrulu se curatia de nou si in anulu urmatoriu éراسi se sémena.

(Arbori gigantici). Pe insul'a Teneriffa se afla unu feliu de copaci numiti „Dracaena“ de grosime colosala, cari inse suntu aprópe a se stinge cu totulu. Mai faimosu intre toti a fostu celu dela Orotav'a din gradin'a marchisului de Sauzel, carele inca la anulu 1819 'si pierduse o parte a corónei sale si pre care la anulu 1868 unu viforu complitu la culcatu la pamentu. Elu avea in periferia: langa pamentu 24 metri, unu metru mai sus 15 metri, ér la o inaltíme de 3½ metri 12 metri. Inaltímea sa nu stá in proportiune cu grosimea, abia avendu 20 de metri. Etatea i-se computa la 4—6000 de ani, cu alte cuvinte: acestu copaciu erá „de candu lumea“. — Arborii cei mai colosali inse se afla in Californi'a, suntu bradi numiti „Wellingtoni'a gigantea“ si au o inaltíme de 130 metri si o grosime la pamentu de 24 metri in periferia.

Avisu.

Doritorii de a-si procurá „Biografiele Romane“ traduse de Petrescu, suntu rogati la comande singuratece a tramite pe langa pretiulu de 50 cr. inca 5 cr., pentru porto. La 10 ecemplaria unulu se dá rabatu si spedarea se face franco.